

Lassú pillantás a káoszra

THIERRY LOISEL

1955-ben született a normandiai Montivilliers-ben, 2007 óta Budapesten él. Író, filmes szakember, műfordító, többek között Kosztolányi Dezső, Csáth Géza és Örkény István műveit fordította franciára. – Legutóbbi írását 2017. 2. számunkban közöltük.

„Angyalnak fia, istenek ajándéka” — suttogta Gábriel izgatottan. Tanácstalanul.

A padon vele szemben ülő fiatalember, kezében a sisakjával, nem szólt. Tekintete zavart volt. Megtört. Amennyire csak tőle telt, igyekezett erőt venni magán, fájdalommal és könnyel teli szemét Gábrielre emelte és halványan elmosolyodott: „Ha nem volna ilyen hosszú, tetszetős név lehetne belőle, nem igaz?”

Gábriel nem válaszolt. A kivörösödött szemű fiatalember láthatóan szokatlan késztetést érzett arra, hogy beszéljen. Hosszan beszéljen. Minden különösebb megfontolás nélkül. Csak mert Gábriel ott volt és meghallgatta.

„Átok ül rajtam. Itt mindig idegen leszek” — mondta.

„Örökre. A törtétek miatt ez az érzés soha nem múlik el. Hogyan is fogalmazzak: nagyrabecsülést érzek ez iránt az ország iránt, mely befogadott. Bár tudom, hogy rosszul mennek a dolgok, nagyon rosszul... De ez semmin nem változtat. Azért szeretem, ami volt, amit megtestesít, szeretem, amivé lesz. Egyszerűen azért, amit adott nekem.”

A fiatalember halkán felnevetett, majd a padra tette sisakját.

„Igen, jól tudom, nem, azaz nem csak az ország hibája ez, a világ nincsen rendben. Nincs könyörület. Nincsenek kötelékek. Mind jobban magamra maradok. De választott hazámba teljesen bele vagyok bolondulva — nagyon szeretem...”

Gábriel lesütötte a szemét. Alig észrevehetően megcsóválta a fejét.

„Hajdan úgy döntöttem, hogy ide száműzöm magam” — folytatta a fiatalember.

„Úgy határoztam, hogy itt maradok. Hogy itt élek és amennyire tőlem telik, hozzájárulok a védelméhez vagy megóvásához, tündökléséhez. Nem is tudom, hogyan fejezzem ki magam. Beléptem ebbe az evilági bandába. Mely tagadhatatlanul evilági. Néhányunkból befogadó hazánk szolgálatára mindig kész motoros lett. Gyorsan hozzáteszem: egy tökéletesen békés banda, hisz tudja. Olyannyira, hogy Magát választottuk példaképünknek, Gábriel, s azt másoljuk itt, amit maguk képviselnek, maguk mindannyian, a saját szférájukban. De elkalandoztam...”

Gábriel szája mosolyra görbült. Végig nagy figyelemmel hallgatta a fiatal motorost.

„Régen történt, hogy először találkoztam vele. Ma már távolinak tűnnek azok az évek. Egy laboratóriumban történt, ahová gyakran

eljárt. Egy rövid ideig magam is ott dolgoztam. Akkoriban háború dúlt az ország kapui előtt. Nem a határon. A szomszédos országokban. A vidék egy része lángba borult...”

Gábriel szárnyát halkan megrebbentve tapintatosan nyugalomra intette a fiatalembert.

Aki engedelmesen így folytatta:

„Nem vett észre. Egy fiatal nő társaságában volt, aki minden jel szerint neki dolgozott. Éppen rendre utasította az asszonyt. Keményen. Egyébként nem tudom, miért. A nő meg sem szólalt, teljesen meghunyászkodott. Szemrebbenés nélkül tűrt. Emlékszem, egy padon ült a bejáratnál, összeszorított térdrel, miközben a férfi előtte állt, s fel alá járkált. Majd odafordult hozzám, a hangja pedig hirtelen még egy árnyalattal magasabban szólt. A nő rettegett. Keze, térde, egész teste remegni kezdett, és sírt...”

„Igen, tudom” — mondta Gabriel. „Én is ott voltam ennél a jelenetnél. Természetesen anélkül, hogy felfedtem volna magam.”

Szemmel láthatóan igyekezett nem ítélkezni.

A fiatal motoros folytatta:

„Aztán minden bizonytalán érdeklődött felőlem. Talán a recepción. Hogy megtudja, ki vagyok. S mit csinállok ott. Nem emlékszem már pontosan. Annyi bizonyos, hogy odalépett hozzám, s különösen széles mosollyal arcán megszorította a kezem. Anyanyelvemen szólt hozzám. Teljesen hibátlanul. Nagyon szép kiejtéssel: »Ebből a háborúból maguk, maguk másfélék, biztosan semmit nem értenek...«

Arra készültem, hogy megmondom neki, már nem a saját házában élek. De nem hagyott rá időt: »Mielőtt politikusaik, értelmiségijeik és újságíróik ítélkeznenek, jól tennék, ha tájékozódnának. Behatóan. Alaposan. Jöjjenek ide, éljenek ezen a vidéken egy ideig. Beszéljenek az emberekkel. Tanulják meg a történelmet, melyet — úgy tűnik — nem ismernek. Legyenek nyitottak a népek emlékezetére, s tiszteljék az egyénekét...«

Furcsamód erről úgy beszélt, hogy nem lovallta bele magát. Emlékszem. Hangjában volt valami különösen szűkölő, enyhén keserű színezet. Beszédét időről-időre egy-egy erőltetett mosollyal kísérte, mely már-már vicsorgásra emlékeztetett...”

A fiatal motoros elhallgatott, mereven nézett maga elé. Emlékeibe merült, és nem tudta kiszakítani magát a történetéből.

„Később odalépett hozzám: »Nemrégiben kifejtettem a véleményemet az egyik újságjokban« — vetette oda, kissé pökhendien. Nem kétséges, hogy valamilyen reakciót várt tőlem. Én azonban csak hallgattam. Tiszteletteljesen. Csodálva. Diszkréten.”

„Megértelek” — mondta Gábriel. „Magam is érdeklődve figyeltem abban a pillanatban.”

Úgy tűnt, mintha az ifjú motoros nem is hallaná. Továbbra is emlékeibe merült.

„Időközben megjelent a zokogó fiatalasszony. Egy idő után már a férfi sem beszélt többet a háborúról. Egyébként másról sem. Odébb-

állt. Egy irodába vagy a munkaállomására, nem is tudom. A legmeghatározóbb emlék, melyet e találkozóról őrzök, egy kemény ember képe — ilyen híre volt — aki nem tűr ellentmondást. Olykor öntelt, tudatában saját jelentőségének, de...”

A fiatalember egy pillanatra elbizonytalanodott, majd szenvtelenül hozzátette:

„...hatalmas művész. Olyan, akikben korunk nem igazán bővelkedik.”

„Ez az oka — fűzte tovább Gábriel bizalmasan —, hogy egyhangúlag *magunk közé fogadtuk*. A név, melyet az előbb említettem, az ő neve — melyet egymás közt neki adományoztunk.”

Egy ápolónő haladt el mellettük. Egymás után mindkettejüket végigmérte, kedvesen rájuk mosolygott, anélkül, hogy egy pillanatra is lassított volna. Majd eltűnt a folyosón.

Az ifjú motoros láthatóan újra lendületbe jött.

„Gábriel, én még új motoros vagyok a bandában. Még sokat kell tanulnom az életről. A motorom... ez volt mindenem” — mondta reszketve, újra a könnyeivel küszködve.

Gábriel szárnyát finoman meglebbentve igyekezett vigasztalni, lelket önteni belé. De a simogató légáramlat hatás nélkül maradt:

„Az a küldetésem, hogy megvédjem. Megóvjam. Magas korára való tekintettel. Immár egy öreg úr. Gondoskodni kell róla. Továbbra is feltett szándéka, hogy megossza velünk mindazt az értéket, mely a lelkében lakozik. Mely a szívében rejtőzik. Az élet kegyetlenségét, de a szépségét is. Jó ember bőven akad. Bármilyen zord is a külvilág. A káosz felé haladunk. Lassan. Fennáll a veszély, hogy az új Atlantisz mindenestül magával sodor bennünket. Ő soha nem volt túl optimista. Manapság pedig még kevésbé az, mint valaha. *Az emberiség rossz úton halad*, ismételte egy ideje az én nyelvemen. Lassan hát! Lassan járjunk... Nem kell rohanni! Hova is rohannánk? Csak nyugodtan. Örüljünk! Gondolkodjunk! Élünk! S erről nemcsak beszélt, hanem maga is így tett, példát mutatott. Az emberek azonban nem igazán szeretik ezt, az igazságot. Kigúnyolták, vagy megvetették. Azt mondták: nem fogunk kilábalni ebből a pokoli káoszból, ha csak az időnket vesztegetjük. Ő pedig nyugodtan így felelt: »De«.”

A fiatalember tűzbe jött. Eluralkodott rajta a pánik. Gábriel tanácsatlan volt. Úgy tűnt, együtt érez vele, de *tárgyilagos* akart maradni:

„A hiba egyébként már megtörtént.”

„Ne vádoldj, Gábriel! Ne vádoldj! Hibáztatom én eléggé magamat! Nem hajtottam gyorsan, biztosíthatlak, magam is követtem a tanácsait — még motorozás közben is. Lassan. Nagyon lassan. Tudom jól, hogy az ütközés pillanatában nem voltál jelen. Arra kért mindannyiunkat, hogy óvjuk őt. Téged, és minket is. Csak addig, míg újra létre nem hoz egy szent teret, ahol átmenetileg gyakorolhatja művészetét. Hogy újra otthon érezze magát. Hála magának, hála

nekünk. A maga oltalmában, de — evilági értelemben — a mi védelmünk alatt is. Nem emlékezett rá, hogy e tér megteremtése egyben határai kijelölésével is együtt jár. Határokat von. Igen, a határról megfélekedezett. Talán megcsalta élemedett kora...

A közösen kijelölt határ mögött, a széles úton, hullámozott a tömeg, nagy volt a jövés-menés, zajlott a kaotikus ország egész élete. Természetesen tisztos távolságra. Szó sem volt arról, hogy erről az oldalról bárki is védelmezze.

Befejeztem a szolgálatomat. Egy másik motoros váltott fel. Útnak indultam, a határ túlsó oldalán, természetesen a kaotikus élet oldalán. Lassan. Ahogyan tanította. Mit mondhatnék, Gábiel, csak egy óvatlan pillanat volt. Csupán néhány lépéssel, de átlépte a határt, s talán még csak észre sem vette. A pillanat töredéke elég lett volna. Az ő részéről. Vagy az enyémről. Aprócska figyelmetlenségünk oly valószerűtlenül forrott egybe... Aztán bekövetkezett az ütközés, Gábiel. Nem volt különösebben heves, egyáltalán nem. Inkább a súly volt a gond. A motoré. A motor súlya önmagában elég lett volna, hogy a földre taszítsa. S engem kibillent sen az egyensúlyomból. A bukás súlya — hisz tudod, miről beszélek. Egy megfáradt művész. Tudom, ez nem mentség. De hisz olyan lassan vezettem, s még a kaotikus életben is megfogadtam a tanácsát."

A fiatal motoros sírva fakadt. A kamera, egy lassú, nagyon lassú fárttal ráközelített az arcára és a könnyeire. Egy élemedett korú aszszony kiáltott fel ridegen a háttérből:

„Ennyi!”

A kórház folyosójára mély csend ült, majd a nő szárazon és parancsolóan így szólt: „Folytatjuk! Mindenki a helyére! Következő jelenet.”

Semmi kapkodás. Tompa léptek, visszafogott mozdulatok. A technikusok újra elfoglalták helyüket. Gábiel úgyszintén. Végül, miután letörölte könnyeit, a fiatal motoros is.

„Kamera forog!”

Az operatőr szenvtelenül és határozottan felelt.

„Forog.”

„Az ütközés pillanatában, Gábiel, volt időm, hogy a szemébe nézzek. Több másodpercen keresztül, mielőtt az aszfaltra roskadt volna. Pillantása azt kérdezte: »Látok?« Majd a zuhanás előtt, alig érthetően, azt suttogta: »Folytassuk a forgatást«. Tudtam, hogy nem hozám beszél, hanem Charishoz, az asszisztenséhez, és Pavloshoz, az operatőréhez. Persze mindketten odarohantak. Ott voltak mellettünk, és ők is hallották. »Ne álljunk le, nyugodtan vegyünk fel mindent, ami ettől fogva történik. Vegyünk fel. Tekintetünkkel lassan pásztázva a káoszt.« Majd eszméletét veszítette. Ott feküdt, mozdulatlanul és tehetetlenül a gyorsforgalmi út mentén. A kikötő közelében.

A stáb folytatta a munkát. Először a kiáltozó embereket vette. A közlekedést. A pokoli lármát. A fütytejeleket, melyekkel a forgalmat igye-

keztek lassítani, a hullámzó tömeget a láthatatlan kerítés túloldalán. Aztán az első vitákat, melyek felszítéséhez oly nagy tehetségünk van ebben az országban. Majd, minden átmenet nélkül, alig néhány lépésre a földön fekvő testtől, rettenetes kirekesztettségemet. Még mielőtt nekem estek volna. Vagy inkább a pillantásokat, melyekben szikrányi együttérzés sem volt. A kiközösítő pillantásokat, Gábiel.”

A kamera elfordult a két arcról, és lassú, száznyolcvan fokos fordulattal megállapodott egy csukott ajtón. A háttérből a következő hallatszott:

„Charis kézbe vette a dolgokat. Odalépett a földön fekvő, eszméletlen öregemberhez, és megsimogatta az arcát. Természetesen felismertem. Oly sok év múltán is. Idővel ő is ugyanolyan keményé vált, mint a mestere és — ki tudja, hogy ez okból-e — maga is e titkos *lán-colat* része lett.

Megértette. Titkon továbbra is kommunikálni tudott a földön fekvő öregemberrel. Kivezényeltek egy könnyű hadtestet, Pavlossal, hogy felvegyék, amint megérkezik a segítség. A mentőautó. Amit valós időben vettek. Hosszú plán-szekvencia, a mentőautó defektje a város kellős közepén. Ahogy telik-múlik az értékes idő: a hiábavaló sürgölődés, a motor, ami nem indul újra, a tehetetlenül pánikoló, kiáltozó mentősök, akik hevesen egymásnak esnek, majd a függőben maradt idő. Hívták a központot. Sikertelenül. Charis, Pavlos és a többiek mindezt felvették. Lassan. A drámai jelenet másik végpontján az ájult öregember talán még látott. Látta, milyen lassú is a valós idő. Látni! Kétségtelenül ez volt az!

Ekkor kiküldtek egy másik mentőt. A forgatócsoport követte. Azért mesélem el ezt neked Gábiel, mert te másutt, másfelé jártál. Újabb plán szekvencia, még nyomasztóbban lassú és drámai. A dudák, a felhajtás, az agresszió, az idegesség, az autók. A hihetetlen dugó. A második mentő, mely elakadt, és nem jutott előbbre. A sziréna, a fényvillogó, melyek természetesen semmilyen hatással nem voltak a káoszra, holott élet-halál kérdéséről volt szó.

Charis és Pavlos tovább filmezték a lassú időt. Ahogyan Ő kérte.

Ekkor, e különös, gyászos jelenet másik sarkából az eszméletlen öregember — érzékelve, hogy továbbra sem érkezik semmi — mintegy önkívületében felvetette, hogy hívjanak fel egy minisztert. Persze nem abban az értelemben, ahogyan maga gondolja, Ő ugyanis semmiről nem akart tudni. Nem a megfelelő minisztert hívták. Semmit nem fogott fel. Letette a telefont. Mert, Angyal Fia, az ilyesféle miniszternek ez semmit nem jelentett. Ekkor egy harmadik mentő — igen, persze, pont, mint a mesékben — indult el a Kikötő egyik kórházából. Közelebbről. A csapat alig tudta követni. Micsoda káosz ebben a végtelenül szervezetlen lassúságban! De mindent felvettek, valós időben...”

Úgy tűnt, a fiatal motoros hosszú beszámolója végére ért. A kamera mögött kinyílt egy ajtó és kilépett rajta egy sebész, nyúzott, sötét ábrázattal. Pavlos kamerája odafordult felé:

„Már semmit nem tudtunk tenni. Sem a teste, sem az agya nem tudott megküzdeni a lassú segítséggel.”

Csend lett. Mint felvétel közben. Charis odabiccentett az orvosnak, aki így folytatta:

„Mielőtt meghalt, csak ennyit mondott: *Tetszik ez a forgatókönyv. Remélem, hogy a film siker lesz. Íme, ezt láttam. Mindannyiótoknak köszönöm.* Majd meghalt. Arcán vigyorra emlékeztető, halovány mosollyal. Nem tudnám pontosabban meghatározni. Mosoly volt, de valami beárnyékolta.”

„Csapó!” — kiáltotta Charis.

A csapat csendben távozott.

„Angyal fia”, mormolta újra Gábiel, aki — azzal, hogy a nevéen szólította — békejebbot nyújtott és a távolba meredt.

A fiatal motoros a padra tette sisakját és zavartan odafordult hozzá:

„Angyal fia — mit is jelent ez magának valójában?”

„Nem tudom” — mondta Gábiel. „Nem tudom.”

Pécs, 2014. május 15–16.

Bereczki Péter Levente fordítása

MOHAI V. LAJOS

A tegnapi hóhérok

Ingeborg Bachmann-nak (1)

„...egy halottas házban
aranyserlegből isznak
a tegnapi hóhérok.”
(*Ingeborg Bachmann: Korai dél*)

*Az őszi kert korhadó fényeivel
egy szín alá fogja a száműzött délutánt,
s ahogy a Hold halad, végzi a dolgát,
időm megnehezül, üriül tovább.*

*A diólevél a gyermekkor vágyát
utánozza, de az utak végén ott a tér,
ahonnan egykor a vágyak kiáramoltak,
ahol a lovakat elnyelte a messzeség.*

*A szeneslovak! Az elveszettek!
Honvágyam az istállókig ér!*